

Ілона Андрощук, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-3591-7877>

Анатолій Музиченко, д.е.н., професор,

<https://orcid.org/0000-0002-5824-7933>

Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький

ПРОТЕКЦІОНІЗМ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА РИНКОВІ ВІДНОСИНИ З КРАЇНАМИ-ПАРТНЕРАМИ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. В умовах посилення конкуренції на глобальному ринку країни щораз частіше застосовують політику протекціонізму з метою захисту внутрішньої промисловості. У короткостроковій перспективі така політика є досить корисною для вітчизняних виробників і допомагає створювати нові робочі місця, але в довгостроковій перспективі провокує зниження економічної активності підприємств, їх конкурентоспроможності через дестимуляцію розвиватися, впроваджувати прогресивний досвід, нові технології та здатна перешкоджати участі такої країни у глобальній торгівлі. У майбутньому це може призвести навіть до виникнення торгових війн з участю цієї країни. У зв'язку з цим дослідження аспекту протекціонізму в Україні в контексті його раціональності визначає актуальність дослідження.

Мета статті – обґрунтувати та дослідити вплив політики протекціонізму на ринкові відносини України з країнами-партнерами. **Методологія.** У процесі виконання дослідження використано загальнонаукові теоретичні методи, зокрема системний аналіз для дослідження основних концепцій об'єкта дослідження: абстрактно-логічний метод – для здійснення теоретичних узагальнень та висновків про вплив протекціонізму та ринкові відносини, графічний метод – для наочного представлення аналітичного матеріалу щодо відображення кількісних обмежень України відносно країн-партнерів і навпаки.

Результати. У статті розглянуто теоретичні засади політики протекціонізму, зокрема її сутність. Доведено, що до позитивних сторін протекціоністської політики відносять: захист національного виробника від зовнішньої конкуренції, стимулювання розвитку виробництва і зростання зайнятості, захист галузей, які ще тільки набирають силу в економіці. Негативні включають: зниження «духу» конкуренції, зменшення вигод для держави від міжнародної спеціалізації праці, скорочення обсягів зовнішньої торгівлі та загострення міждержавних взаємодій. Проаналізовано світові тенденції застосування протекціонізму у світі, виокремлено основних гравців на глобальному ринку. Доведено, що зростання протекціонізму в США впливає загалом на економічну активність як в самій країні, так і в світі загалом. У процесі

дослідження було встановлено, до яких галузей та груп товарів застосовуються кількісні обмеження Україною до країн ЄС та РФ і навпаки. За результатами аналізу взаємних торговельних відносин досліджуваних країн-партнерів з Україною встановлено, що у загальному підсумку протекціоністських заходів переважають дискримінаційні. Аргументовано необхідність перегляду інструментів протекціонізму в Україні на більш прогресивні, здатні забезпечувати розвиток економіки країни та посилення конкурентоспроможності в цілому. **Перспективи подальших досліджень.** Розробка рекомендацій щодо поширення позитивної практики застосування інструменту «торгових місій» в контексті підтримки національного товаровиробника.

Ключові слова: протекціонізм, торговельна війна, митний тариф, лібералізація торгівлі, національний товаровиробник.

Кількість джерел: 8; кількість таблиць: 4; кількість рисунків: 4.

Ilona Androshchuk, Candidate of Economics Sciences,
Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0002-3591-7877>

Anatolii Muzychenko, Doctor of Economics Sciences, Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-5824-7933>

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi

PROTECTIONISM IN UKRAINE: IMPACT ON THE MARKET RELATIONS WITH PARTNER COUNTRIES

Summary

The purpose of the article is to substantiate and investigate the impact of protectionist policies on Ukraine's market relations with partner countries. In the article the theoretical foundations of protectionist policy, in particular its essence and consequences (positive and negative) are considered. It is proved that the positive aspects of protectionist policy include: protection of national producers from external competition, stimulating the development of production and employment growth, protection of industries that are still gaining strength in the economy. The negatives aspect include: reduction of the "spirit" of competition, reduction of benefits for the state from international specialization of labor, reduction of foreign trade and aggravation of interstate interactions. The world tendencies of application of protectionism in the world are analyzed, the basic players in the global market are allocated. It has been proven that the growth of protectionism in the USA affects the economic activity in general, both in the country and in the world as a whole. In the course of the research it was established to which industries and groups of goods the quantitative restrictions of Ukraine are applied to the countries of the EU and the Russian Federation and vice versa. As a result of the analysis of mutual trade relations of the studied partner countries with Ukraine, it was established that in the end, protectionist measures are dominated by discriminatory ones. The need of revision the instruments of protectionism in Ukraine for more progressive ones, are capable of ensuring the development of the country's economy and strengthening competitiveness in general, is argued,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

in particular state support in the world market, subsidies, export credits on favorable terms, financial grants, etc.

Keywords: protectionism, trade war, customs tariff, trade liberalization, national producer.

Number of sources – 8; number of tables – 4; number of drawings – 4.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації національної економіки до європейських стандартів значних перетворень зазнають всі без винятку сектори економіки. Безперечно, за таких обставин зміцнення ВВП країни як підґрунтя здійснення будь-яких змін є вкрай важливим. Саме тому стимулювання економіки країни шляхом підтримки національного виробництва, захисту від іноземної конкуренції виступає дієвим інструментом. Хоча, як показує практика, такий вид зовнішньої політики не є ефективним у довгостроковій перспективі, що, в свою чергу, і актуалізує дослідження особливостей протекціонізму в Україні у призмі наслідкового зв'язку для ринкових відносин з країнами-партнерами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження аспекту політики протекціонізму стало об'єктом наукового вивчення таких вчених, як: А. Сміт, Д. Рікардо, Ф. Ліст, К. Маркс, В. Геєць, М. Погудаєва, М. Жукова, О. Мелих, Т. Маркова, Г. Филюк та багато інших. Поряд з тим, ця проблема в українському контексті є малодослідженою, хоча для національної економіки вона вкрай важлива у контексті євроінтеграційного курсу. Саме тому, з метою формування передумов та відповідних сталих позицій не лише на європейському, а й на глобальному ринках, більш детальне дослідження політики протекціонізму в Україні є досить актуальним.

Метою дослідження є обґрунтування та дослідження впливу політики протекціонізму на ринкові відносини України з країнами-партнерами.

Виклад основного матеріалу. Загалом, протекціонізм – це один із видів зовнішньоекономічної політики держави, спрямованої на стимулювання розвитку вітчизняної економіки, захист національної економіки від іноземної конкуренції та підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників на зовнішньому ринку, яка реалізується шляхом створення законодавчих та економічних перешкод на шляху вільної міжнародної торгівлі [1].

Як показує практика, політика протекціонізму має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки країни.

Зокрема, серед позитивних наслідків застосування протекціоністських заходів прийнято виокремлювати такі: збереження робочих місць, розвиток інноваційної спрямованості, підтримка молодих сфер економіки, захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, активності та захист молодих перспективних галузей економіки та, безперечно, поповнення бюджету. Поряд з тим, варто назвати і низку негативних наслідків, які можуть виникнути внаслідок

протекціонізму, а саме: зниження рівня мотиваційних стимулів для підприємства країни, яка застосовує політику протекціонізму до впровадження прогресивних технологій та надбань науково-технічного прогресу, внаслідок чого спостерігається відповідне зниження їх конкурентоспроможності, ймовірність того, що об'єктом підтримки можуть стати безперспективні підприємства та неконкурентоспроможна галузь загалом; підвищення цін на товари на внутрішньому ринку; розвиток тіньового сектору та, власне, зниження рівня конкуренції, що, загалом, призводить до зниження темпів економічного розвитку. Це все у підсумку пояснює неефективність політики протекціонізму на довгостроковий період.

Таким чином, вважаємо за доцільне більш детально розглянути особливості застосування протекціонізму в Україні та тенденції його розвитку у глобальній економіці.

Впродовж більшої частини останніх 50 років у всьому світі спостерігається загальна тенденція до лібералізації торгівлі, чому сприяють принципи, визначені Світовою організацією торгівлі. Тарифи на товари стабільно падали: середня загальносвітова тарифна ставка впала з 8½% у 1994 році до 2½% у 2017 році [2]. Однак із середини 2018 року ця тенденція почала змінюватися. Зокрема, двосторонні мита на торгівлю між США та Китаєм значно зросли.

Фундаментальне зрушення в напрямку торгової політики цих двох країн-гігантів світової економіки вплинуло на настрої світового бізнесу.

Показники невизначеності торгової та економічної політики різко зросли протягом 2019 року [3], і опитування свідчать про те, що інвестори розглядають торгову війну, яка вважається логічним наслідком будь-якої політики протекціонізму, як головний ризик у контексті глобальних перспектив. Ці зміни відбулися в той час, коли світова економіка вже сповільнювалася, відображаючи посилення фінансових умов в 2018 році, особливо на ринках, що розвиваються, і уповільнення зростання в Китаї порівняно з попередніми періодами стрімких темпів зростання.

Зростання протекціонізму в США впливає на економічну активність як в самій країні безпосередньо, так і в світі загалом.

Підвищення тарифів призводить до зростання цін на імпорт (з Китаю в разі нинішньої ескалації протекціонізму) і веде до зростання цін, які платять споживачі та компанії. Такі високі ціни згубно позначаються на споживанні та інвестиціях і, отже, на економічній активності «протекціоністської» країни.

Однак певні фактори можуть або посилити, або пом'якшити цей прямиий вплив на США, а також вплинути на економіку інших країн, зокрема:

1. Збільшення податкових надходжень за рахунок нових тарифів може частково компенсувати згубний економічний вплив, хоча це збільшення зазвичай обмежене.

2. Китайські експортери можуть знизити свої ціни, зменшивши свій прибуток, що, в свою чергу, знизить згубний вплив на споживачів загалом та бізнес зокрема. Однак цього не сталося за нинішньої ескалації тарифів, при якій найбільшої шкоди несуть споживачі в США (в середньому – 620 дол. США в рік) [4; 5].

3. Якщо споживання імпортних товарів замінюється товарами, виробленими всередині країни, економічна активність країни зростає (на шкоду країні-вихідного експортеру, в даному випадку Китаю). Однак це пов'язано з витратами на глобальному рівні, оскільки початкові експортери замінюються менш ефективними виробниками. Таким чином, доречно стверджувати, що для США позитивні наслідки перевищують над негативними. Одна з причин цього полягає в тому, що, як це сталося в нинішній ситуації, зарубіжні країни, які стали предметом підвищення тарифів, як правило, у відповідь вводять аналогічні заходи щодо США.

4. Кілька країн можуть отримати тимчасову вигоду, оскільки, зіткнувшись із зростанням цін на деякі імпортні товари з Китаю, споживачі та підприємства США можуть замінити частину цих покупок імпортними товарами з інших країн (які дешевше з урахуванням тарифів). Цей факт має назву ефект «відхилення торгівлі», хоча він стає все менш і менш важливим в світі, де домінують глобальні ланцюжки поставок. Торгові бар'єри впливають таким чином на світову економіку, що процес придбання будь-якого товару за кордоном для вітчизняних підприємств та споживачів стає все більш дорогим та складним. Ці бар'єри часто приймають форму тарифів, які при даному обмінному курсі підвищують ціну імпортних товарів в порівнянні з товарами, виробленими всередині країни.

Нетарифні заходи, включаючи імпортні квоти або зміни нормативних стандартів, також можуть створювати перешкоди для торгівельної діяльності. Підвищення вартості імпортних товарів через тарифи призведе до зниження реальних доходів і, в свою чергу, позначиться на зростанні внутрішнього попиту.

Частина внутрішнього виробництва, що використовує імпорт як сировину, також може бути обмежена, якщо торговельні бар'єри здатні викликати порушення ланцюжка поставок. Окрім того, зниження обсягів торгівлі може знизити зростання продуктивності, оскільки підприємства меншою мірою схильні до глобальної конкуренції і нових ідей, використання порівняльних переваг за рахунок спеціалізації та отримання вигоди з ефекту масштабу.

Історично склалося так, що між відкритістю торгівлі та обсягом виробництва через продуктивність існує тісний взаємозв'язок.

Дослідження Дж. Фейрера доводить, що скорочення торгових потоків на 20% має тенденцію уповільнювати виробництво приблизно на 5% в довгостроковій перспективі [6].

Інтеграція глобальних ланцюгів постачання в останні десятиліття, вважаємо, значно посилили цей аспект. Країни, які безпосередньо не стикаються з

підвищенням торговельних бар'єрів, можуть отримати вигоду з позитивного ефекту «відхилення торгівлі», якщо будуть виробляти близькі замітники товарів, що поставляються тими країнами, на які поширюються тарифи. Однак скорочення глобального попиту може негативно відбитися на більшості країн, особливо якщо вони постачають матеріали для експорту таких товарів. Вторинні ефекти також можуть виникати через зниження ділової впевненості та підвищення рівня невизначеності. Введення торговельних бар'єрів здатне зробити підприємства більш невпевненими щодо потенційного ринку для їх продуктів чи послуг і того, чи будуть вжиті подальші протекціоністські заходи стосовно них. Ця невизначеність, ймовірно, призведе до скорочення інвестицій в бізнес, знизивши темпи накопичення капіталу в світі і, отже, зростання пропозиції, що, у підсумку, може вплинути на глобальний фінансовий ринок.

Далі вважаємо за доцільне проаналізувати їх у практичній площині, зокрема аспект протекціонізму на прикладі взаємних торговельних відносинах України з РФ та країнами ЄС з огляду на превалювання даних контрагентів у географічній структурі зовнішньої торгівлі України [7].

Для того, щоб краще зрозуміти масштаб явища протекціонізму, на рис. 1 та рис. 2 відображаємо кількісні зміни у введенні торговельних обмежень, які були застосовані РФ відносно України впродовж 2009-2022 років та, навпаки, Україною відносно РФ за аналогічний проміжок часу.

Як спостерігаємо з рис. 1, у загальному підсумку протекціоністських заходів переважають дискримінаційні. Понад те, варто відзначити стрімку тенденцію до їх зростання з 2011 до 2016 року, що хронологічно збігається з періодом посилення політичних сутичок між РФ та Україною.

*Рис. 1. Кількість обмежувальних заходів РФ відносно України впродовж 2009-2022 років**

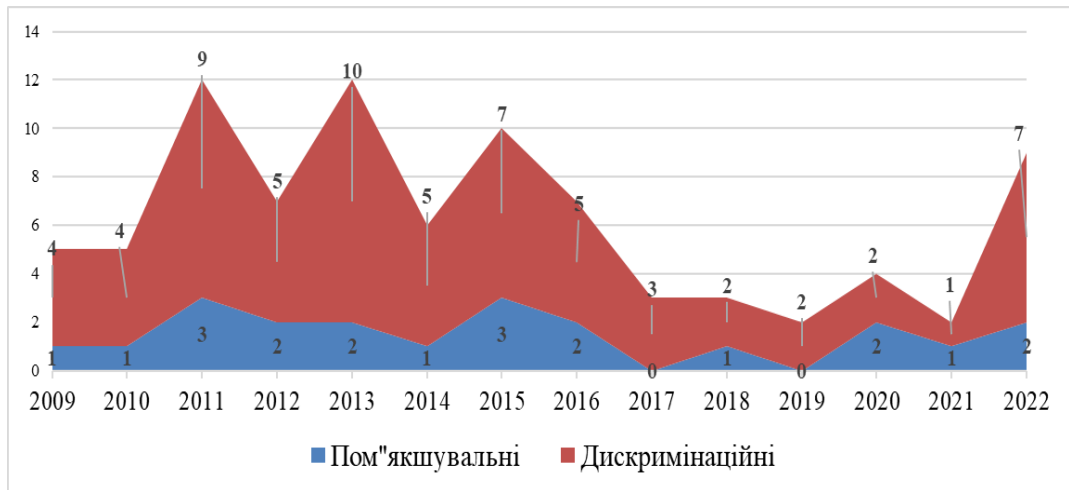
*Джерело: [8].

**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

Досить інформативним є різке зниження кількості пом'якшувальних заходів – з 17 у 2014 р. до 3 у 2018 році. Як відомо, на початку 2014 року РФ було анексовано територію Автономної Республіки Крим та поступово наростала військова агресія до України до обсягів повномасштабного вторгнення на початку 2022 року.

Далі вважаємо за необхідне здійснити оцінку обмежувальних заходів України відносно РФ у кількісному виразі.

З рис. 2 видно, що у загальному підсумку дискримінаційні заходи переважають над пом'якшувальними, проте їх кількість у рази менша, ніж РФ відносно України. Наприклад, якщо порівняти співвідношення дискримінаційних до пом'якшувальних, спостерігаємо наступне: РФ у 2016 році (найвища кількість) - у 9,5 разів дискримінаційні превалювали, тоді як Україна застосувала вп'ятеро менше пом'якшувальних, ніж дискримінаційних у 2013 році. Незважаючи на зростаючу тенденцію обмежувальних заходів РФ відносно України, спостерігаємо хвилеподібну тенденцію із незначними коливаннями, зокрема: від 9 дискримінаційних та 3 пом'якшувальних заходів у 2011 році до 10 і 2 відповідно у 2013 році, у 2014 – зниження до 5 та 1 відповідно та незначного зростання у 2016 році до 5 дискримінаційних та 3 пом'якшувальних заходів.

*Рис. 2. Кількість обмежувальних заходів України відносно РФ впродовж 2009-2022 років**

*Джерело: [8].

Далі, починаючи з 2017 року, спостерігаємо зниження дискримінаційних заходів з 3 до 1 у 2021 р. І лише після повномасштабного вторгнення український уряд переглянув зовнішню торговельну політику та підвищив дискримінаційний тиск на РФ, застосувавши 7 дискримінаційних заходів.

Не менш важливим, вважаємо, є здійснення аналізу у галузевому розрізі вищенаведених обмежувальних заходів у двосторонньому порядку.

Як видно з даних табл. 1, лівова частка дискримінаційних заходів РФ відносно України припадає на такі сектори економіки, як: автомобілі, причепа та напівпричепа, їх частини, сільськогосподарська або лісова техніка та запчастини, а також м'ясо та м'ясні продукти.

Серед продуктів, до яких застосовують дискримінаційні заходи, переважають, в основному: трактори (крім тракторів товарної групи 87.09) (зафіксовано 112 інтервенцій); автомобільні транспортні засоби для перевезення вантажів (зафіксовано 98 інтервенцій); автомобілі та інші моторні транспортні засоби, в основному призначені для перевезення людей (крім тих, що належать до товарної групи 87.02), включаючи універсали та гоночні машини (зафіксовано 60 інтервенцій).

Таблиця 1

**Сектори економіки України, що найбільш зазнали впливу від
обмежувальних заходів РФ***

Пом'якшувальні заходи		Дискримінаційні заходи	
Інші машини та запчастини загального призначення	20	Автомобілі, причепа та напівпричепа; частини	139
Двигуни, турбіни та деталі	14	Сільськогосподарська або лісова техніка та запчастини	132
Верстати та деталі	14	М'ясо та м'ясні продукти	32
Машини для видобутку корисних копалин, будівництва; частини	13	Підйомно-вантажне обладнання та запчастини	26
Інші машини та деталі спеціального призначення	12	Машини для видобутку корисних копалин, будівництва; частини	26

*Джерело: [8].

Тоді як Україна застосовує відносно РФ обмежувальні заходи за такими секторами, як: добрива та пестициди, сільськогосподарська або лісова техніка та запчастини, двигуни, турбіни та деталі (табл. 2).

Серед продуктів, до яких застосовують дискримінаційні заходи, переважають в основному: інсектициди, родентициди, фунгіциди, гербіциди, засоби, що проростають, та регулятори росту рослин, дезінфікуючі засоби та подібні продукти, розфасовані у форми або упаковки для роздрібної торгівлі або як препарати чи вироби (наприклад, сірчисто оброблені стрічки (зафіксовано 6 інтервенцій); обладнання, установки або лабораторне обладнання, з електричним нагріванням чи без (за винятком печей, духовок та іншого обладнання товарної групи 85.14), для обробки матеріалів способом, що включає зміну температури, таким як нагрівання, варіння, смаження (зафіксовано 5 інтервенцій); добрива мінеральні чи хімічні азотисті (зафіксовано 5 інтервенцій).

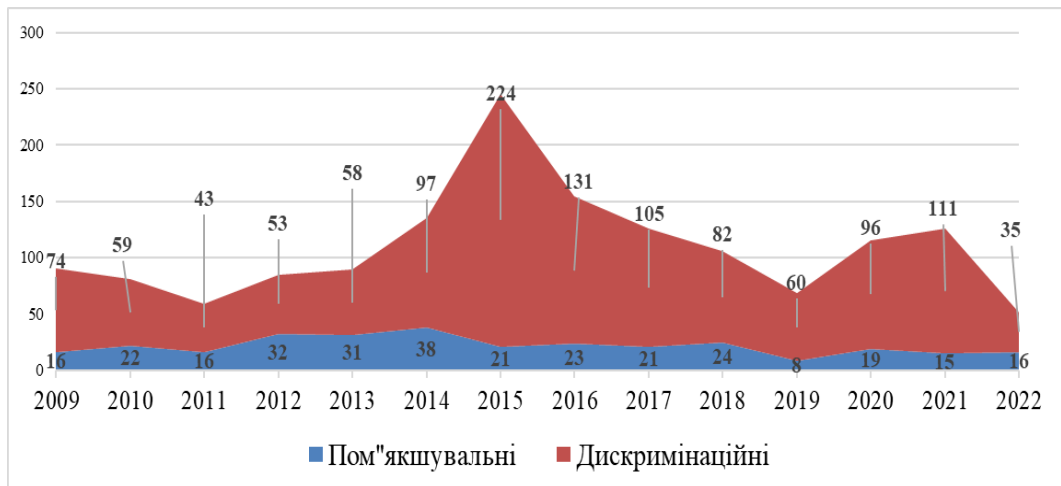
Сектори економіки РФ, що найбільш зазнали впливу від обмежувальних заходів України*

Пом'якшувальні заходи		Дискримінаційні заходи	
Інші вироби із пластмас	6	Добрива та пестициди	10
Побутова техніка та запчастини	6	Сільськогосподарська або лісова техніка та запчастини	7
Напіввиробництво пластмас	6	Двигуни, турбіни та деталі	7
Автомобілі, причепа та напівпричепа; частини	6	Інші виготовлені металеві вироби	6
Інші машини та запчастини загального призначення	5	Насоси, компресори, гідравлічні та пневматичні силові двигуни; частини	5

*Джерело: [8].

Аналізуючи дані табл. 1 та табл. 2, спостерігаємо, що кількісно обмежувальні заходи РФ відносно України переважають, що свідчить про превалювання більш агресивної політики Російської Федерації. Вважаємо доречним проаналізувати двосторонні відносини між Україною та країнами ЄС-28.

Рис. 3 демонструє переважання протекціоністських заходів, які характеризуються хвилеподібною тенденцією, зокрема поступове зростання з 2011 року з 43 одиниць до 224 у 2015 році. Далі спостерігаємо зниження до 60 дискримінаційних заходів у 2019 році та поступове зростання у наступному періоді. Натомість пом'якшувальні мали відносно незначні кількісні коливання: від 16 одиниць до кількісного максимуму у 38 одиниць (2014 рік).

*Рис. 3. Кількість обмежувальних заходів ЄС-28 відносно України впродовж 2009-2022 років**

*Джерело: [8].

Далі вважаємо за необхідне здійснити оцінку обмежувальних заходів України відносно країн ЄС у кількісному виразі.

З рис. 4 видно, що загалом дискримінаційні заходи переважають над пом'якшувальними, проте їх кількість у десятки разів менша, аніж у країн ЄС-28 відносно України.

Рис. 4. Кількість обмежувальних заходів України відносно країн ЄС-28 впродовж 2009-2022 років

*Джерело: [8].

Не менш важливим, вважаємо, є здійснення аналізу у галузевому розрізі вищенаведених обмежувальних заходів у двосторонньому порядку.

Таблиця 3

Сектори економіки країн ЄС-28, що найбільш зазнали впливу від обмежувальних заходів України*

Пом'якшувальні заходи		Дискримінаційні заходи	
Автомобілі, причепа та напівпричепа	9	Добрива та пестициди	13
Інші машини й частини загального призначення	8	Інші готові вироби з металу	11
Інші вироби з пластмас	7	Крупи	10
Насоси, компресори, гідравлічні та пневматичні двигуни	7	Вироби із заліза або сталі	10
Напівфабрикати із пластмас	7	Автомобілі, причепа та напівпричепа	9

*Джерело: [8].

Як видно з даних табл. 3, у галузевому розрізі лівова частка дискримінаційних заходів України відносно країн ЄС-28 припадає на такі сектори, як: добрива та пестициди, інші готові вироби з металу, крупи, вироби із заліза або сталі та автомобілі, причепа та напівпричепа. Серед продуктів, до яких застосовують дискримінаційні заходи, переважають в основному: добрива мінеральні або хімічні азотні (зафіксовано 8 інтервенцій); інсектициди, родентициди, фунгіциди, гербіциди, засоби проти проростання та регулятори

**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

росту рослин, дезинфікуючі та подібні продукти, розфасовані у форми чи упаковки для роздрібного продажу або у вигляді препаратів чи виробів (зафіксовано 7 інтервенцій); повітряні або вакуумні насоси, повітряні чи інші газові компресори та вентилятори; вентиляційні або рециркуляційні витяжки з вентилятором, з фільтрами чи без них (зафіксовано 7 інтервенцій); ячмінь (зафіксовано 7 інтервенцій); вугілля; брикети та аналогічні тверде паливо, виготовлені з вугілля (зафіксовано 7 інтервенцій).

Тоді як країни ЄС-28 застосовують відносно України обмежувальні заходи за такими секторами, як: крупи, готові та консервовані фрукти та горіхи, рослинні олії, олійні культури та плоди, а також автомобілі, причепа та напівпричепа (табл. 4).

Таблиця 4

**Сектори економіки України, що найбільш зазнали впливу від
обмежувальних заходів країн ЄС-28***

Пом'якшувальні заходи		Дискримінаційні заходи	
Крупи	54	Крупи	46
Основні органічні хімічні речовини	34	Готові та консервовані фрукти та горіхи	93
Овочі	31	Рослинні олії	88
Інші машини й частини загального призначення	30	Олійні культури та плоди	88
Деталі для товарів класів 4721 - 4733 і 4822 та запчастини для товарів класів 4721 - 4733 і 482229	29	Автомобілі, причепа та напівпричепа	70

*Джерело: [8].

Серед продуктів, до яких застосовують дискримінаційні заходи, переважають, в основному: кукурудза (зафіксовано 212 інтервенцій); соняшникова, сафлорова або бавовняна олія та їх фракції, рафіновані чи нерафіновані, але хімічно не модифіковані (зафіксовано 178 інтервенцій); макуха та інші тверді залишки, подрібнені чи неподрібнені чи у вигляді гранул, отримані в результаті екстракції рослинних жирів або олій, крім тих, що входять до товарної позиції 23.04 або 23.05.155 (зафіксовано 155 інтервенцій); пшениця (зафіксовано 145 інтервенцій) та мед натуральний (зафіксовано 139 інтервенцій).

Аналізуючи дані табл. 3 та табл. 4, спостерігаємо, що кількісно обмежувальні заходи країн ЄС-28 переважають над обмежувальними заходами українського уряду.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, спостерігаємо, що для України характерними є заходи в межах політики протекціонізму, серед яких найбільш поширеними виступають: антидемпінгові заходи, імпордне мито, імпордне та експортне ліцензування, а також загальні захисні гарантії, покликані захищати, в основному, такі товарні групи, як: добрива та пестициди, двигуни та турбіни;

автомобілі, причеи та напівпричеи; вириби із чавуну або сталі, а також пластмасові вириби, в тому числі напівфабрикати.

Інструменти політики протекціонізму, які застосує Україна, демонструє регресивний підхід, адже дестимулює конкуренцію та впровадження новітніх технологій у процес виробництва вітчизняними підприємствами. Безперечно, протекціонізм може бути застосований, але виключно у короткостроковій перспективі задля нарощення експортного потенціалу та підтримки національного виробника. І, як показує зарубіжний досвід, з метою підвищення конкурентоспроможності країни у глобальному вимірі більш вигідними є такі інструменти протекціонізму, як: державна підтримка на світовому ринку, субсидювання, експортні кредити на пільгових умовах, фінансові гранти тощо. Саме такі заходи спроможні не лише підтримати національного виробника в короткостроковій перспективі, а й формують передумови для подальшого нарощення експортного потенціалу, і, у підсумку, зростання ролі на глобальному ринку.

Таким чином, ефективними інструментами протекціонізму в Україні слід вважати: державна підтримка наукових досліджень та розробок, страхування експорту та захист інвестицій, надання експортних кредитів, підтримка експорту продукції високих технологій, поширення інструменту «торгових місій» шляхом залучення відповідних дипломатичних представництв. Як наслідок, це дасть змогу не лише захистити національного виробника, а й сформує передумови для посилення їх конкурентоспроможності не лише на внутрішньому, а й на глобальному ринках.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні позитивних практик поширення інструменту «торгових місій» шляхом залучення відповідних дипломатичних представництв та економічної вигоди від нього.

Список використаних джерел:

1. Филук Г. Теоретико-прикладні засади політики протекціонізму в умовах глобалізації. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. №1 (28). С. 6–14. URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2014_28_2/zb28_2_01.pdf
2. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart>.
3. Economic Policy Uncertainty Index. URL: policyuncertainty.com.
4. Amity M., Redding S. J. and Weinstein D. The impact of the 2018 trade war on U.S. prices and welfare. CEP Discussion Papers dp1603, Centre for Economic Performance, LSE 2013. URL: <https://ideas.repec.org/p/cep/cepdp/dp1603.html>.
5. New China Tariffs Increase Costs to U.S. Households. URL: <https://libertystreeteconomics.newyorkfed.org/2019/05/new-china-tariffs-increase-costs-to-us-households.html>
6. Distance, Trade, and Income - The 1967 to 1975 Closing of the Suez Canal as a Natural Experiment. URL: <https://www.nber.org/papers/w15557>.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/ztt_za_kr_partner/ztt_za_kr_partner_u/Arc_h_ztt_za_kr_partner_u.htm

8. Global Trade Alert. URL: <http://www.globaltradealert.org>

References:

1. Fyliuk, H. (2014). Theoretical and applied principles of protectionist policy in the context of globalization. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky [Theoretical and applied issues of economics]*, vol. 1, no. 28, pp. 6–14 (in Ukr.).

2. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart> (Accessed 11 January 2022).

3. Economic Policy Uncertainty Index. URL: <http://www.policyuncertainty.com> (Accessed 12 January 2022).

4. Amiti, M., Redding, S. and Weinstein, D. (2013). *The impact of the 2018 trade war on U.S. prices and welfare*. Centre for Economic Performance, LSE. URL: <https://ideas.repec.org/p/cep/cepdps/dp1603.html> (Accessed 11 January 2022).

5. New China Tariffs Increase Costs to U.S. Households. URL: <https://libertystreeteconomics.newyorkfed.org/2019/05/new-china-tariffs-increase-costs-to-us-households.html> (Accessed 11 January 2022).

6. Distance, Trade, and Income - The 1967 to 1975 Closing of the Suez Canal as a Natural Experiment. URL: <https://www.nber.org/papers/w15557> (Accessed 11 January 2022).

7. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 11 January 2022) (in Ukr.).

8. Global Trade Alert. URL: <http://www.globaltradealert.org> (Accessed 10 January 2022).